

Sastanak s nastavnicima UF-a

28. svibnja 2012. u 12,30

Pripremila članica Etičkog povjerenstva UF-a

doc. dr. sc. Sanja Tatalović Vorkapić



KAKO POPUNITI OBRASCE ETIČKOG POVJERENSTVA UF-a

- 1) Uvjetovanje straha -> Eksperiment s Malim Albertom (Watson & Rayner, **1920**)
- 2) Protuvjetovanje straha -> Eksperiment s Malim Peterom (Watson & Cover Jones, **1924**)
- 3) Primjena upitnika (Sindik i Basta-Frljić, 2008)
- 4) Zadovoljstvo učenika osnovnih i srednjih škola radom škola u PGŽ-i (prof. Bezinović, 2010)

Zašto je etičnost u istraživanjima bitna?



<i>Opće odluke</i>	<i>Podteme i problemi</i>	<i>Odluke</i>	<i>Opće odluke</i>	<i>Podteme i problemi</i>	<i>Odluke</i>
<i>Pitanje</i>			<i>Pitanje</i>		
1. Kome je potrebno istraživanje?	Hoće li istraživanje biti korisno? Tko bi mogao htjeti koristiti istraživanje? Hoće li podaci biti javni? Što ako različiti ljudi žele različite stvari od istraživanja? Mogu li ljudi odbiti sudjelovati?	Naći mehanizme kontrole nad istraživanjem koje sudionici mogu primjenjivati. Koje je područje istraživanja i kojoj je publici namijenjeno? Određiti mehanizme izvještavanja.	8. Koji su troškovi - ljudski, materijalni, fizički, administrativni, vremenski?	Koja je podrška istraživaču na raspolaganju? Koji su materijali potrebni?	Procijeniti troškove istraživanja
2. Tko će primiti istraživanje?	Hoće li sudionici imati mogućnost da zabrane objavljivanje dijelova istraživanja određenoj publici? Hoće li sudionici moći dati istraživanje kome god žele? Hoće li ispitanicima biti rečeno kome će ići istraživanje?	Predložiti unutarnju i vanjsku publiku za istraživanje. Određiti mehanizme kontrole istraživanja koje mogu primjenjivati ispitanici.	9. Tko raspolaže istraživanjem?	Tko kontrolira objavljivanje izvještaja? Koja se zaštita može dati sudionicima? Hoće li biti navedeni sudionici i hoće li ih se moći prepoznati? Tko posljednji odlučuje o tome koji se podaci uključuju?	Određiti tko kontrolira objavljivanje izvještaja. Određiti prava i ovlasti istraživača. Odlučiti o pravu na zabranu. Odlučiti kako zaštititi one koji se mogu prepoznati u istraživanju.
3. Koje ovlasti imaju korisnici istraživanja?	Kako će se istraživanje koristiti? Kako se istraživanje može iskoristiti za ili protiv sudionika? Što bi se moglo dogoditi ako podaci padnu u "krive" ruke? Hoće li sudionici unaprijed znati kako će se istraživanje koristiti, a kako se neće koristiti?	Određiti prava korisnika da učine s istraživanjem što god žele. Određiti prava sudionika na zaštitu kao rezultat istraživanja.	10. U kojem trenutku vlasništvo nad istraživanjem prelazi od sudionika na istraživača, i od istraživača k sudionicima?	Tko odlučuje o vlasništvu nad istraživanjem? Mogu li sudionici, ako to žele, odbiti odgovoriti na određene dijelove ili se, ako imaju mogućnost nesudjelovanja, moraju isključiti iz svega? Može li istraživač izbaciti određene odgovore?	Određiti vlasništvo nad istraživanjem u svim njegovim fazama. Određiti mogućnosti koje su sudionicima na raspolaganju. Odlučiti o pravima različitih strana u istraživanju, npr. sudionika, istraživača, primatelja.
4. Koji su vremenski okviri istraživanja?	Ima li dovoljno vremena da se provede istraživanje u cjelini? Kako odlučiti što će se napraviti u određenom vremenu?	Određiti vremenski okvir i plan istraživanja.	<i>Nacrt istraživanja i metodologija</i>		
5. Koji su ciljevi istraživanja?	Koji su formalni, a koji skriveni prioriteti? Čijim ciljevima služi istraživanje? Tko odlučuje o ciljevima istraživanja? Kako će se ostvariti različiti ciljevi istraživanja?	Određiti sve moguće načine korištenja istraživanja. Određiti ovlasti sudionika da kontroliraju korištenje istraživanja. Odlučiti o obliku izvještavanja i namjeravanoj i mogućoj publici istraživanja.	<i>Pitanje</i>	<i>Podteme i problemi</i>	<i>Odluke</i>
6. Koja su istraživačka pitanja?	Tko odlučuje kakva će biti pitanja? Imaju li sudionici pravo odbiti odgovorati ili sudjelovati? Mogu li sudionici dodati vlastita pitanja?	Određiti prava i ovlasti sudionika da sudjeluju u planiranju, oblikovanju i provođenju istraživanja. Određiti ravnotežu svih interesa u istraživanju.	11. Koji su specifični ciljevi istraživanja?	Kako se ti ciljevi izvode iz općih ciljeva istraživanja? Hoće li biti pokrivena neka područja širih ciljeva, ili specifični ciljevi istraživanja trebaju biti selektivni? Koji su prioriteti?	Odlučiti o specifičnim ciljevima istraživanja i napisati ih kao konkretna pitanja.
7. Na što se treba usmjeriti kako bi se odgovorilo na istraživačka pitanja?	Ima li dovoljno vremena za bavljenje svim nužnim aspektima istraživanja? Kako će se odrediti prioritetna pitanja? Tko odlučuje o prioritetnim pitanjima?	Određiti sve aspekte istraživanja, poredati ih po prioritetu i složiti se o minimalnim područjima istraživanja. Određiti ovlasti za donošenje odluka u istraživanju.	12. Kako su opći ciljevi i svrhe istraživanja operacionalizirani u specifična istraživačka pitanja?	Pokrivaju li specifična istraživačka pitanja zajedno sve svrhe istraživanja? Jesu li istraživačka pitanja dovoljno konkretna da sugeriraju vrstu pitanja i podataka koji su potrebni, kao i odgovarajući instrumentarij i uzorak? Kako uskladiti odgovarajuće pokrivanje ciljeva istraživanja s rizikom stvaranja dugačke liste potpitanja?	Osigurati da svaki glavni cilj istraživanja bude preveden u specifična, konkretna pitanja koja, zajedno, pokrivaju područje originalnih istraživačkih pitanja. Osigurati da pitanja budu dovoljno specifična da sugeriraju najprikladnije vrste podataka, vrstu odgovora koji se traže, uzorak i instrumentarij. Odlučiti o tome kako osigurati da uz selektivnost ipak budu predstavljena glavna područja istraživačkih pitanja.
			13. Koja su specifična istraživačka pitanja?	Pokazuju li specifična istraživačka pitanja konstruktivnu i sadržajnu valjanost?	Osigurati da pokrivanje i operacionalizacija specifičnih pitanja obuhvate i sadržajnu i konstruktivnu valjanost.

Matrica planiranja istraživanja

<i>Opće odluke</i>	<i>Pod teme i problemi</i>	<i>Odluke</i>
<i>Pitanje</i>		
14. Što treba biti centar istraživanja kako bi se odgovorilo na istraživačka pitanja?	Koliko je žarišta potrebno? Mogu li se žarišta jasno odrediti i operacionalizirati?	Odrediti broj istraživačkih pitanja koja su u žarištu. Osigurati da sva pitanja budu jasna i da se mogu operacionalizirati.
15. Koja je osnovna metodologija istraživanja?	Koliko je metoda potrebno? Jesu li različite metodologije kompatibilne Hoće li jedno istraživačko pitanje zahtijevati više od jedne metode (npr. za triangulaciju i konkurentnu valjanost)?	Odlučite o broju, tipu i ciljevima metoda koje će se koristiti. Odlučiti je li potrebna jedna ili više metoda da bi se dali odgovori na specifična istraživačka pitanja. Osigurati primjenu najprikladnije metodologije.
16. Kako će se voditi računa o pitanjima valjanosti i pouzdanosti?	Hoće li biti mogućnosti unakrsne provjere? Hoće li unutar ograničenja istraživanja (npr. vremenskih ograničenja, ograničenja instrumentarija) biti moguće postići dubinu i širinu potrebnu za sadržajnu valjanost? U kom smislu su istraživačka pitanja valjana (npr. konstruktna valjanost)? Jesu li pitanja primjerena? Kako istraživač zna govore li ljudi istinu? O kojim vrstama valjanosti i pouzdanosti treba voditi računa? Kako će istraživač prenijeti istraživanje sudionicima da oni provjere jesu li interpretacije nepristrane i prihvatljive? Kako će se podaci dosljedno prikupljati tijekom vremena? Kako osigurati da svaki sudionik dobije istu priliku da dade odgovor?	Odrediti proces validiranja podataka od strane sudionika. Odlučiti o nužnom minimumu tema koje će se pokriti. Planove izložiti kontroli kritičnih prijatelja ("porota" za valjanost). Provesti pilot istraživanje. Ugraditi unakrsne provjere podataka. Voditi računa o odgovarajućim oblicima pouzdanosti i valjanosti. Odrediti pitanja koja treba postaviti i metode kojima će se ona postaviti. Odrediti ravnotežu otvorenih i zatvorenih pitanja.
17. Kako će se voditi računa o refleksivnosti?	Kako će se prepoznati refleksivnost? Je li refleksivnost problem? Kako se refleksivnost može uključiti u istraživanje?	Odrediti potrebu da se vodi računa o refleksivnosti i da se to objavi. Odrediti kako će se voditi računa o refleksivnosti u istraživanju.
18. Koje vrste podataka su potrebne?	Jesu li istraživanju potrebne riječi, brojke ili oboje? Traži li istraživanje mišljenje, činjenice ili oboje? Želi li istraživanje usporediti odgovore i rezultate ili jednostavno rasvijetliti određeno pitanje?	Odrediti tipove podataka koji najbolje odgovaraju ciljevima i pitanjima istraživanja. Uskladiti objektivne i subjektivne podatke. Odrediti cilj prikupljanja različitih tipova podataka i načine na koje se oni mogu obraditi.

<i>Opće odluke</i>	<i>Pod teme i problemi</i>	<i>Odluke</i>
<i>Pitanje</i>		
19. Od koga će se dobiti podaci (tj. uzorak)?	Hoće li biti dovoljno vremena da se ode svim važnim sudionicima? Koja vrsta uzorka je potrebna (npr. slučajni/nep slučajni/stratificirani itd.)? Kako doći do reprezentativnog uzorka (ako je potreban)?	Odrediti minimalni i maksimalni uzorak. Odrediti kriterije odabira uzorka. Odrediti vrstu uzorka koji je potreban. Odrediti stupanj reprezentativnosti uzorka. Odlučiti kako raditi nastavak, ili odlučiti da se ne radi nastavak istraživanja nakon prikupljanja podataka.
20. Gdje će još podaci biti dostupni?	Koji se dokumenti i drugi pisani izvori podataka mogu koristiti? Kako pristupiti i koristiti povjerljiv materijal? Kakve će biti pozitivne i negativne posljedice korištenja određenih dokumenata za pojedince?	Odrediti nužne/poželjne/moguće dokumentarne izvore. Odlučiti o pravima pristupa i objavljivanja te zaštite osjetljivih podataka.
21. Kako će se prikupiti podaci (npr. instrumentarij)?	Koje su metode prikupljanja podataka dostupne i prikladne za dobivanje podataka koji će odgovoriti na istraživačka pitanja? Koje će se metode prikupljanja podataka koristiti? Kako konstruirati protokole za intervju/upitnike/testove/ protokole za opažanje? Koje će biti posljedice opažanja sudionika? Koliko metoda bi se trebalo koristiti (npr. da bi se osigurala pouzdanost i valjanost)? Je li potrebno ili poželjno koristiti više od jedne metode prikupljanja podataka na istom pitanju? Hoće li puno metoda dati pouzdanije podatke? Hoće li neke metode biti neprikladne za neke ljude ili neka pitanja?	Odrediti naprikladnije instrumente za prikupljanje podataka da bi se prikupili podaci kojima će se odgovoriti na istraživačka pitanja. Provjeriti instrumente u pilot istraživanju i nakon toga ih usavršiti. Odrediti prednosti i nedostatke različitih instrumenata za prikupljanje podataka na dugi i kratki rok. Odrediti koje su metode najprikladnije za pojedina pitanja. Odrediti koja će pitanja zahtijevati više od jednog instrumenta za prikupljanje podataka. Odlučiti hoće li se iste metode prikupljanja podataka koristiti za sve sudionike.
22. Tko će provoditi istraživanje?	Mogu li različite osobe planirati i provoditi različite dijelove istraživanja?	Odrediti tko će provoditi prikupljanje podataka, njihovu obradu i izvještavanje.
<i>Analiza podataka</i>		
<i>Pitanje</i>		
23. Kako će biti analizirani podaci?	Hoće li podaci biti obrađeni numerički ili verbalno? Koji su statistički paketi dostupni za podršku obradi i analizi podataka? Koji će statistički testovi biti potrebni? Kako napraviti analizu sadržaja verbalnih podataka? Kako sažeti i predstaviti verbalne podatke? Kako obraditi sve različite odgovore na otvorena pitanja? Hoće li podaci biti predstavljeni pojedinačno za svaku osobu ili za svaku temu, združeni u skupine, ili kombinirano? Želi li istraživač donositi generalizacije? Tko će obraditi podatke?	Razjasniti koje su ispravne, a koje neispravne metode obrade podataka i analize kvantitativnih i kvalitativnih podataka. Odrediti koje su metode obrade i analize podataka najprikladnije za pojedine vrste podataka i pojedina istraživačka pitanja. Provjeriti hoće li obrada i analiza podataka poslužiti ciljevima istraživanja. Odrediti načine zaštite podataka ako će podatke obrađivati "nečlanovi" ili samo određeni "članovi" istraživačkog tima.

<i>Opće odluke</i>	<i>Podteme i problemi</i>	<i>Odluke</i>
<i>Pitanje</i>		
24. Kako provjeriti i validirati podatke i njihovu interpretaciju?	Koje će mogućnosti imati sudionici da provjere istraživačevu interpretaciju? U kojim fazama istraživanja je potrebna validacija? Što će se dogoditi ako se sudionici ne slažu s istraživačevim tumačenjem?	Odrediti proces sudionikova validiranja tijekom istraživanja. Odlučiti o izvještavanju o različitim gledištima i tumačenjima. Odlučiti o pravima ispitanika da izraze svoje gledište ili da zabrane izvještavanje.
<i>Prikazivanje i iznošenje rezultata</i>	<i>Podteme i problemi</i>	<i>Odluke</i>
<i>Pitanje</i>		
25. Kako opisati i izvijestiti o istraživanju?	Tko će napisati izvještaj i za koga? Koliko izvještaj treba biti detaljan? Što mora sadržavati izvještaj? Koji će se putevi širenja istraživanja koristiti?	Osigurati da se za određenu publiku koristi najprikladniji oblik izvještavanja. Izvještaj treba biti što je moguće kraći, jasniji i potpuniji. Ako je to moguće/isppravno, treba dati sažetke. Osigurati da izvještaj omogući nepristranu kritiku i evaluaciju.
26. Kad opisati i izvijestiti o istraživanju (tj. trajno ili sumativno izvještavanje)?	Koliko puta treba izvijestiti? Za koga se sastavljaju periodični izvještaji? Koji se izvještaji objavljuju?	Odlučiti o najprikladnijem vremenu, ciljevima i publici izvještavanja. Odlučiti o statusu izvještavanja (npr. formalno, neformalno, javno, privatno).
27. Kako predstaviti rezultate - u tabličnom i/ili pisanom obliku?	Kako osigurati da svi razumiju jezik ili statističke podatke? Kako poštovati povjerljivost sudionika? Kako izvijestiti o različitim gledištima?	Odrediti najprikladniji oblik izvještavanja. Odrediti treba li dati rječnik pojmova. Odrediti oblik izvještaja. Odrediti broj i vrijeme objavljivanja izvještaja. Odlučiti o zaštiti prava pojedinca, usklađujući ga s pravom javnosti da zna.
28. Kako predstaviti rezultate na neverbalne načine?	Hoće li različite zainteresirane strane zahtijevati različite izvještaje? Kako poštovati povjerljivost sudionika? Kako izvijestiti o različitim gledištima?	Odrediti najprikladniji oblik izvještavanja. Odrediti broj i vrijeme objavljivanja izvještaja. Osigurati da se o usmenim izvještajima vodi pisana dokumentacija. Odlučiti o zaštiti prava pojedinca, usklađujući ga s pravom javnosti da zna.
29. Kome izvještavati (sigurna i moguća publika istraživanja)?	Primaju li svi sudionici izvještaj? Kakve će biti posljedice ako se ne izvijeste zainteresirane strane?	Odrediti tko su zainteresirane strane. Odrediti najmanje i najviše materijala koji će se staviti na raspolaganje zainteresiranim stranama.
30. Kako često izvještavati?	Je li potrebno davati periodične izvještaje? Ako se daju periodični izvještaji, kako to može utjecati na buduće izvještaje o tijeku istraživanja?	Odlučiti o vremenu i učestalosti izvještavanja. Odrediti formativnu i sumativnu prirodu izvještaja.



Upravljanje planiranjem istraživanja

1. [Živković, M.](#) (2009). Kodeks učitelja zasnovan na Kantovom nauku o dužnosti. *Metodički ogledi*, 16(1-2), 23-34.
2. [Marković, J.](#) (2008). Je li etično etički istraživati s djecom? Neka etička pitanja u istraživanju folklorističkih i kulturnoantropoloških aspekata djetinjstva. *Etnološka tribina*, 31(8), 147-165.

» CITAT IZ DRUGOG RADA (STR. 160):

„Kako onda istraživati s djecom? Suprotnost od zaštite je, dakako, neprihvatljiva. Očita alternativa zaštiti djece, koja zahtijeva sve resurse istraživača, one intelektualne, emocionalne, političke i intuitivne (Okely, 1992:8), neki je oblik reflektivne ne-zaštite (usp. Higonnet, 1998:224). Kako reflektivna ne-zaštita ne bi bila subverzivni čin istraživača, bitno je takvim zahtjevima prilagoditi i Kodeks tako da istraživački susret nitko od uključenih u proces ne poima nepotrebno ozbiljnijim i opasnijim nego što on može biti te time učini djecu još ranjivijom. Time bi se anksiozno polje neutraliziralo i otvorio bi se prostor za dijalog i konkretne doprinose životu djece izvan granica dinamike discipline.“

KRITIČNOST PREMA NAČINIMA PROVOĐENJA
ETIČNOSTI U ISTRAŽIVANJIMA...



- » Obrazac B1: Obrazac za prijavu istraživanja etičkom povjerenstvu za istraživanja s ljudima
- » Obrazac B2: Obrazac za dobivanje pristanka sudionika na sudjelovanje u istraživanju

Etičko povjerenstvo UF-a
procjenjuje razinu etičnosti
istraživanja i daje sugestije za
poboljšanje istog...



***HVALA NA
PAŽNJI...***

